တၢ်သးအိၣ်ဟ့ၣ်မၤဘူၣ်တၢ်

တံနို (သဝီတၢ်)

“ယအဲၣ်ဒိးဟ့ၣ်မၤဘူၣ်တၢ်,ဘၣ်ဆၣ်ယစ့တအိၣ်နီတဘ့ၣ်ဘၣ်...”

ဘၣ်တဘျီယလဲၤဟးဆူမိၢ်တဂၤအဟံၣ်ပကတိၤသကိးတၢ်ဒီးအဝဲကအုကစွါထိၣ်ဝဲဒ်လၢထးအသိးအံၤလီၤ.တၢ်ကအုကစွါဒ်သိးအံၤတဖၣ်ဘၣ်တဘၣ်နကကအုကစွါဘၣ်နဲလၢနတၢ်အိၣ်မူအပူၤတဘျီမ့တမ့ၢ်တဘျီဘျီသ့ၣ်သ့ၣ်စ့ၢ်ကီးလီၤ.တၢ်အံၤတဘျီဘျီမၤဘၣ်ဒိပသးသဟိၣ်ဒီးကဲထိၣ်တၢ်မၤတံာ်တာ်တၢ်လၢပတၢ်အိၣ်မူအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲပထံၣ်ဘၣ်ပှၤထူးပှၤတီၤ,ပှၤအိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်ယၢၢ်တဖၣ်အဟံၣ်ဖိယီဖိအိၣ်ပှဲၤဒီးတၢ်လၢတၢ်ပှဲၤအခါ,ပဝဲတခီပကွၢ်တရံးလီၤက့ၤပဖိပလံၤပဟံၣ်ဖိယီဖိအတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်အတၢ်လီၤဖှျၣ်လီၤဟိအိၣ်ဝဲအါမးဒီးအါစုအါဘျီန့ၣ်မၤဘၣ်ဒိဆါပသူၣ်ပသးကအိၣ်ဝဲလီၤ.

“ကစၢ်ယွၤအံၤအဲၣ်ဒိၣ်ဆံးအဖိအလံၤဧါ?”

တဘျီဘျီယနၢ်ဟူဘၣ်ပှၤတနီၤနီၤအတၢ်သံကွၢ်ဟ်ဒ့ၣ်ဟ်ကမၢ်တၢ်လၢကစၢ်ယွၤအလီၤအိၣ်ထိၣ်ဝဲလီၤ.မ့မ့ၢ်လၢယၤတဂၤယတၢ်လဲၤခီဖျိဘၣ်အဖီခိၣ်,တၢ်တလၢတၢ်တပှဲၤလၢပတၢ်အိၣ်မူပူၤဒ်အံၤတဖၣ်န့ၣ်ယနၢ်ပၢၢ်လၢကစၢ်ယွၤမၤလိယၤဒ်သိး–

- ယကသ့တူၢ်တၢ်
- ယကသ့ဆီၣ်လီၤသး
- လၢတၢ်ကီတၢ်ခဲတၢ်နးတၢ်ဖှိၣ်ဆၢကတီၢ်အခါဒုးသ့ၣ်ညါလီၤတံၢ်ယၤလၢယွၤတဟ်လီၤတဲာ်ဖိၣ်ဃဲပှၤဘၣ်ဒီးလုၢ်အိၣ်လုၢ်အီပှၤတဘိယူၢ်ဃီအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ယထံၣ်ဘၣ်တဘျီဘျီန့ၣ်မ့ၢ်လၢယတူၢ်ဘၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲတၢ်နးတၢ်ဖှိၣ်အဃိ,ယတၢ်အိၣ်မူအဆၢဘူးထိၣ်က့ၤဒီးယွၤ,ဒီးယနၢ်ပၢၢ်အါထိၣ်ကစၢ်ယွၤအဘျုးဒိၣ်အဖှိၣ်တီၤတဖၣ်လၢအဟဲဘၣ်ယၤလၢတၢ်ခူသူၣ်အပူၤ,ဒီး“မၤဂၢၢ်ကျၢၤဒိၣ်ထိၣ်နှၢ်က့ၤဝဲယနီၢ်သးတၢ်နာ်အဂံၢ်အဘါ”တဖၣ်လၢယတၢ်လဲၤခီဖျိအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲ၁၉၈၃နံၣ်,ဒုၣ်ဒါပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်တဖၣ်ဟဲထိၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဒီးဒုးသဘုံးပကညီတၢ်ပၢၢ်ဆၢဖဲသုးက့(၇)ဟီၣ်ကဝီၤဆၢကတီၢ်အခါ,ကမျၢ်ဒူဖိသဝီဖိဒီးသုးဟံၣ်ဖိယီဖိတဖၣ်အိၣ်က့ၤလၢဒူသဝီတဘူၣ်လၢၢ,အိၣ်က့ၤလၢသုးဟံၣ်ဖိယီဖိအတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲတဘူၣ်တသ့လၢၢဘၣ်.လီၤဆီဒၣ်ဒူဖိသဝီဖိဒီးကညီတၢ်ပၢၢ်ဆၢသုးအဟံၣ်ဖိယီဖိအိၣ်လၢတီနီၢ်မ့ၢ်ထိၣ်သူမံ့နံၤတဖၣ်န့ၣ်ဖဲအခိၣ်တိၤလိၤဒီးဘၣ်ဃ့ၢ်စံၣ်မံ့ပလဲာ်အိၣ်ခူသူၣ်အသးဆူကို့ၣ်တဲၣ်ကိၢ်ပူၤမ့ၢ်နၤနၤမ့ၢ်ဆါဆါလၢယိၤဟံၣ်ယိၤဃီ,တနီၤဘၣ်အိၣ်ကဒုသးတစိၢ်တလီၢ်လၢသီခါဖ္ၢ်ကရၢၢ်ပူၤကီကီခဲခဲလီၤ.ဖိဆံးလံၤဆံးဒီးဖုသးပှၢ်ဖံသးပှၢ်တဖၣ်,ပှၤဆိက့ဆါဘီတဖၣ်န့ၣ်လီၤသးကညီၤဒိၣ်မးလီၤ.လၢပပှၤကလုာ်ဘၣ်ကီဘၣ်ခဲပှၤဘၣ်ဃ့ၢ်ကမံ့တၢ်တဖၣ်အကျါယၤဒီးယဟံၣ်ဖိယီဖိပၣ်ဃုာ်ဝဲတဒူၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲယအိၣ်လၢယိၤကီၢ်ပူၤပှၤကို့ၣ်တဲၣ်ဖိတဖၣ်အကျါဆၢကတီၢ်အခါ,ယတဘူးဒီးယမိၢ်ယပၢ်ယပုၢ်ယဝဲၢ်လၢကမၤစၢၤယၤတဖၣ်နီတဂၤဘၣ်.ကယဲၢ်မ့ၢ်ပှၤလၢယထံၣ်အီၤတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပှၤအသီလၢယတသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်လၢညါခါနီတဘျီဘၣ်,ပှၤတခီထံတခီကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.ယတသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤနီတမံၤဘၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်စ့ၢ်ကီးတသ့ၣ်ညါယၤနီတဂၤဘၣ်.ဖဲယထံၣ်ဘၣ်သဂၢၢ်ဒီးတၢ်ကီတၢ်ခဲ(ခိၣ်ဘါမုၢ်ခံဘါဆၣ်)လၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ကီခဲဒ်န့ၣ်အခါမးတၢ်လၢယကလၢၢ်ဘၣ်ဃဲဒိၣ်ဒိၣ်ယိာ်ယိာ်လၢယတၢ်သ့ၣ်ညါဆိမိၣ်တၢ်ခဲလၢာ်အပူၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ–ပှၤလၢယသ့ၣ်ညါအီၤထံထံဆးဆးဒီးပှၤလၢအမၤစၢၤယၤလၢယတၢ်ကီတၢ်ခဲအပူၤအိၣ်ဝဲထဲတဂၤဧိၤလၢယဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.အဝဲမ့ၢ်“ယွၤယကစၢ်”လၢယဘါအီၤတဂၤန့ၣ်လီၤ.

တဘျီဘျီတၢ်ကိၢ်တၢ်ဂီၤဟဲဘၣ်သဂၢၢ်ယၤဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢတၢ်တမုၢ်လၢ်ဘၣ်အဆၢကတီၢ်လီၤ.ဖဲန့ၣ်လၢတၢ်စုကတၢၢ်ခိၣ်ကတၢၢ်အပူၤယသုးဘူးယသးလၢယွၤဒီးတဲဘၣ်အီၤလၢယတၢ်ကီတၢ်ခဲတဖၣ်ဒီးယဟ်ထိၣ်ယတၢ်ကိၢ်တၢ်ဂီၤခဲလၢာ်ဆူအစုပူၤလီၤ.ဖဲယမၤတၢ်တသ့လၢၢနီတမံၤဘၣ်လၢတၢ်သူၣ်လီၤဘှံးတၢ်သးလီၤဘှါအခါန့ၣ်အဝဲမၤဖျါထိၣ်အတၢ်စိကမီၤဒီးမၤပူၤမၤဖျဲထိၣ်ကွံာ်ယၤလၢယတၢ်ကီတၢ်ခဲလၢအဟဲဘၣ်သဂၢၢ်ယၤတဖၣ်န့ၣ်အပူၤလီၤ.အဝဲကတိၤဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါထိၣ်က့ၤယၤဒီးတဲနၢ်ပၢၢ်ယၤခီဖျိအကလုၢ်ကထါလၢလံာ်စီဆှံအပူၤ,“တၢ်လၢသုတူၢ်အီၤတကဲဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်ယတဒုးတူၢ်ဘၣ်သုဘၣ်”၁ကရံၣ်သူး၁၀း၁၃.ကစၢ်ယွၤလၢယဘါအီၤတဂၤအံၤမၤစၢၤယၤတကးဖံးဘၣ်အဝဲကတိၤမၤမှာ်ထိၣ်က့ၤယၤဒ်အံၤလၢယတၢ်ကိၢ်တၢ်ဂီၤမုၢ်နံၤတဖၣ်အပူၤမ့ၢ်ဝဲခဲအံၤခဲအံၤန့ၣ်လီၤ.

တဘျီဘျီဖဲယအိၣ်ဒီးတၢ်မဲာ်ထံမဲာ်နိလၢယတၢ်ကမၣ်အဃိ,လၢယတၢ်ထုကဖၣ်အဆၢကတီၢ်ခါအဝဲကတိၤမၤမုာ်ထီၣ်က့ၤယသးခီဖျိအကလုၢ်ကထါလၢလံာ်စီဆှံအပူၤ,"ယွၤတမၤဘၣ်ပှၤဒ်ပတၢ်ဒဲးဘးဒ်ဝဲအသိးဘၣ်.ယွၤတဟ့ၣ်ကၣ်ပှၤဒ်ပတၢ်သရူးတၢ်ကမၣ်အိၣ်ဒ်ဝဲအသိးဘၣ်"အတၢ်ကတိၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤကဲထီၣ်ဝဲတၢ်မၤမုာ်ထီၣ်က့ၤယတၢ်သူၣ်လီၤဘှံးသးလီၤဘှါတဖၣ်,ကဲထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢယကသုးဘူးထီၣ်က့ၤယသးဒီးယွၤဆူညါခီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢယတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖှိၣ်တၢ်နးဒ်အံၤသိးအဃိန့ၣ်ယနၢ်ပၢၢ်အါထီၣ်ဘၣ်ယွၤအတၢ်အဲၣ်,ယနၢ်ပၢၢ်အါထီၣ်ဘၣ်ယွၤအတၢ်လုၢ်အီၣ်လုၢ်အီပှၤဒ်လဲၣ်,ဒီးယနၢ်ပၢၢ်အါထီၣ်ဘၣ်ယွၤအတၢ်ကဟုကယာ်ပှၤလၢကျဲခူသူၣ်ပူၤဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.လၢတၢ်န့ၣ်အဃိတဘျီဘျီယစံးဘျုးက့ၤကစၢ်ယွၤလၢယတၢ်အိၣ်မူတၢ်လဲၤခီဖျိအပူၤယတူၢ်ဘၣ်တၢ်နးတၢ်ဖှိၣ်ဒ်အံၤသိးအဃိလီၤ.မ့တမ့ၢ်လၢယဘၣ်လဲၤခီဖျိတူၢ်ဘၣ်တၢ်နးတၢ်ဖှိၣ်ဒ်အံၤအသိးဘၣ်နှ့ၣ်ဘၣ်တဘၣ်တမ့ၢ်လၢယကကလၢၢ်ဘၣ်ဒ်လဲာ်ကစၢ်ယွၤအတၢ်အဲၣ်လၢယဖီခိၣ်အိၣ်ထဲလဲၣ်အဂ့ၢ်ဒ်အံၤအသိးဒိၣ်ဒိၣ်ယိာ်ယိာ်လၢယတၢ်အိၣ်မူပူၤဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်သ့ဝဲလီၤ.

အါစုအါဘျီယထံၣ်ဘၣ်ပှၤလၢယခိၣ်ယဃၢၤတနီၤမ့ၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်အတၢ်ထူးတၢ်တီၤအတၢ်ကွဲနှ့ၢ်လွဲနှ့ၢ်အဃိအဝဲသ့ၣ်အဆၢယံၤထီၣ်ကွံာ်ဝဲဒီးကစၢ်ယွၤကယီကယီလၢအနီၢ်ကစၢ်တသ့ၣ်ညါပလီၢ်သူၣ်ပလီၢ်သးဘၣ်အခါဒ်လဲၣ်နှ့ၣ်အိၣ်ဝဲတနီၤလီၤ.တၢ်ထူးတၢ်တီၤလၢအအိၣ်ဒီးပှၤတဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဆိၣ်ဂ့ၤဟဲလၢယွၤလီၤ.ပမ့ၢ်သ့ၣ်ညါက့ၤအတၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်ဒီးဟ့ၣ်ဆၢက့ၤတၢ်ဆူကစၢ်ယွၤန့ၣ်ပကဒိးနှ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ဂ့ၤဆူညါခီအါန့ၢ်အလီၢ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ဂ့ၤအံၤတလီၤတူာ်ဝဲနီတဘျီလၢၤဘၣ်လၢပသးသမူဒီတစိၤညါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထူးတၢ်တီၤတမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပှၢ်လၢကစၢ်ယွၤအဂီၢ်လ့ၤတက့ၤဘၣ်.ကစၢ်ယွၤတသးလီနကျိၣ်စ့နတၢ်ထူးတၢ်တီၤဒီးနတၢ်ဟ့ၣ်မၤဘူၣ်လၢအအိၣ်ဒီးနၤတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်.တၢ်လၢကစၢ်ယွၤသးလီလၢပအိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ"သးလၢအသ့ၣ်ညါဆၢက့ၤယွၤအတၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်"ဒီး"သးလၢအထံၣ်လီၤက့ၤနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်နိၣ်ပီၢ်ယၢ်လီၤက့ၤသး"တဖျၢၣ်ဓိၤန့ၣ်လီၤ.သးလၢအသ့ၣ်ညါဆၢက့ၤတၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်မ့ၢ်အိၣ်လၢပပူၤသၢပျၢၤန့ၣ်ပသးကအိၣ်ဟ့ၣ်ဆၢက့ၤတၢ်ဆူပှၤလၢအမၤဘျုးမၤဖှိၣ်ပှၤတဂၤန့ၣ်သပှၢ်ကတၢၢ်လီၤ.

ကစၢ်ယွၤစံးဝဲဒ်,"ဟဲစိာ်တၢ်ဆံဆဲၣ်ပူတပူခဲလၢာ်ဆူတၢ်ဟ်ဖိုၣ်အဟံၣ်ပူၤတက့ၢ်.ယကအိးထီၣ်မူခိၣ်အတၢ်ထူၣ်ဖျိဒီးလူလီၤနှ့ၢ်သုလၢတၢ်ဆိၣ်ဂ့ၤတုၤအလီၢ်တတြီၢ်ဘၣ်,ယတအိးထီၣ်ဘၣ်လဲၣ်နှ့ၣ်မၤကွၢ်ယၤလၢတၢ်တမံၤန့ၣ်တက့ၢ်.တၢ်သုးမုၢ်ဂီၢ်မုၢ်အယွၤစံးဝဲဒ်"မၤလကိ၃း၁၀–၁၁.အဝဲအံၤမ့ၢ်ကစၢ်ယွၤတၤတၢ်ဒီးပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်လၢပမ့ၢ်သ့ၣ်ညါဆၢက့ၤအတၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်ဒီးဟ့ၣ်ဆၢက့ၤ(တၢ်အဲၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်)ဆူယွၤန့ၣ်အဝဲကလူလီၤက်လီၤနှ့ၢ်က့ၤပှၤတၢ်ထူးတၢ်တီၤတဖၣ်အါန့ၢ်ဒံးအလီၢ်တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

"ပတၢ်တအိၣ်ဘၣ်အဃိပတဟ့ၣ်တၢ်ဘၣ်.ပတဟ့ၣ်တၢ်ဘၣ်အဃိပတၢ်တအိၣ်စ့ၢ်ကီးဘၣ်"တၢ်ကတိၤတထံၣ်အံၤကြၢးလၢပကဘၣ်ဆိမိၣ်ထံအဂ့ၢ်အလီၢ်အိၣ်ဝဲဒ်လီၤ.ကစၢ်ယွၤသိၣ်လိပှၤလၢပကဘၣ်သ့ဟ့ၣ်တၢ်လီၤ.ပမ့ၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဒီးတၢ်ကဟ့ၣ်ဆၢက့ၤပှၤလီၤ.ဘၣ်ဆၣ်ပတၢ်ဟ့ၣ်နှ့ၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ"တၢ်သ့ၣ်ညါဆၢက့ၤတၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်ဒီးတၢ်သးအိၣ်နီၢ်နီၢ်အတၢ်ဟ့ၣ်"လၢတၢ်သူၣ်အ့ၣ်တဲာ်တၢ်သးအ့ၣ်တဲာ်တကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

သးလၢအသ့ၣ်ညါလီၤက့ၤတၢ်ကမၣ်ပှဲၤဒီးတၢ်ပီၢ်ယၢ်,ဒီးသးလၢအသ့ၣ်ညါဆၢက့ၤတၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်ပှဲၤဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ဆၢက့ၤ,တၢ်ခံမံၤအံၤန့ၣ်ယွၤတမၤတရီတပါဘၣ်အီၤဘၣ်.လၢတၢ်န့ၣ်အဃိမ်ပကမ့ၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအသ့ၣ်ညါဆၢက့ၤပၢ်ယွၤအဘျုးအဖှိၣ်ဒီးဟ့ၣ်ဆၢက့ၤတၢ်သးအိၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်နီၢ်နီၢ်ဆူယွၤအအိၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.ပမ့ၢ်မၤဒ်န့ၣ်ပကဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ဂ့ၤဒီးကစၢ်ယွၤကဟ့ၣ်လီၤပှၤတၢ်လၢပလိၣ်ဘၣ်တဖၣ်လၢလၢပှဲၤပှဲၤလၢပတၢ်အိၣ်မူအပူၤတစိၤဒ်ပှၤန့ၣ်လီၤ.ပမ့ၢ်တုၤဃီၤဆူတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖဲန့ၣ်ဒီးတၢ်ကအုကစွါလၢအမ့ၢ်ဝဲ,"ယအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်မၤဘူၣ်တၢ်,ဘၣ်ဆၣ်ယစ့တအိၣ်နီတဘ့ၣ်ဘၣ်…"တၢ်ကအုကစွါအတၢ်ကတိၤဖိတဘီအံၤကဒံကွံာ်ဟါမ်ၢ်ကွံာ်ဝဲလၢကလံၤကျါဒ်တၢ်ကသွံအသိးဒီးတၢ်သ့ၣ်နိၣ်က့ၤအီၤတအိၣ်နီတဘျီလၢၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

❑ ❑ ❑ ❑ ❑ ❑